

shutterstock

SUCCESVOL BEGELEIDEN VAN HOOGBEGAAFDE KINDEREN EN JONGEREN

■ C. D'HONDT
■ H. VAN ROSSEN

Garant, Antwerpen-Appeldoorn, 2018, 228 p.

Dit boek richt zich naar ouders en leerkrachten die al enige voorkennis bezitten rond het thema van hoogbegaafdheid en op zoek zijn naar handvatten voor het succesvol opvoeden en onderwijzen van hoogbegaafde kinderen en jongeren. Het boek start met het doorprikken van een aantal misvattingen rond hoogbegaafde kinderen, zoals: 'onopvallende leerlingen kunnen niet hoogbegaafd zijn', 'hoogbegaafden weten zonder te leren' of 'eenmaal hoogbegaafd, altijd hoogbegaafd'. Het hoofdstuk dat hierop volgt, schetst uitgebreid wat hoogbegaafdheid dan wel inhoudt.

In een derde deel werken de auteurs de balanstheorie uit. Hoogbegaafde kinderen en jongeren ervaren vaak grote tegenstrijdigheden binnen zichzelf. Opdat zij hun talenten goed zouden kunnen inzetten, is het belangrijk dat zij een gepast evenwicht vinden tussen twee tegenstrijdige kenmerken, bijvoorbeeld inspanning en ontspanning,

trots en bescheidenheid, zichzelf zijn en conformeren. Deze balansproblemen raken niet alleen de hoogbegaafde persoon zelf, maar zijn ook eigen aan het onderwijs en de opvoeding van deze kinderen (bv. het vinden van een balans tussen zelfontdekkend leren en klassikaal leren).

De laatste twee delen gaan over vraagstukken die thuis of op school spelen bij de opvoeding en begeleiding van hoogbegaafde kinderen en jongeren. De schrijvers pakken diverse thema's aan en geven concrete handvatten aan de begeleiders en opvoeders. Het boek eindigt met een aantal bijlagen waarbij op een aantal specifieke onderwerpen wordt ingezoomd (bv. uitstelgedrag, gebrek aan zelfvertrouwen).

Dit boek geeft een goed beeld van waar hoogbegaafde kinderen en jongeren (en hun begeleiders) tegenaan kunnen lopen en bespreekt een heleboel topics in de diepte. Een grote plus is dat deze gids handvatten en concrete tips geeft die onmiddellijk toepasbaar zijn in de praktijk.

Stephanie Lagaert (werkzaam in Vrij CLB Aalst)

DE TRAUMASENSITIEVE SCHOOL

■ A. HOREWEG
Een andere kijk op gedragsproblemen in de klas

Uitgeverij Lannoo, Tielt, 2018, 349 p.

Dit boek zou verplichte literatuur moeten zijn voor elke CLB-medewerker. Hoewel het een omvangrijk werk is dat de nodige volharding vraagt om te lezen (het is een zwaar thema en veel lectuur), biedt dit een enorme verrijking in het kijken naar probleemgedrag.

De eerste hoofdstukken behandelen het begrip 'trauma' en de invloed ervan op de hersenen. Zeer veel kinderen krijgen te maken met een ACE (ingrijpende gebeurtenis of adverse childhood experience), waarvan de helft een psychotrauma ontwikkelt. De auteur illustreert dit met onderzoeken over de hele wereld.

De invloed van ingrijpende gebeurtenissen op het brein wordt belicht vanuit de nieuwste inzichten uit de neurowetenschappen, een onderzoeksgebied dat de laatste decennia een enorme groei kent. Het derde en vierde hoofdstuk gaan over de invloed van trauma op het sociaal vermogen en het reguleren van emoties. Ook hier wordt de link gelegd met de werking van de hersenen en de verschillende arousalniveaus. Emoties en daaruit voortvloeiend het gedrag, plaatst de auteur in relatie tot deze arousalniveaus. Bij trauma bevinden kinderen zich steeds in een

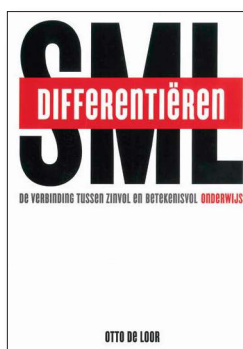
toestand van hyperarousal of hypoarousal en gaat hun alarm bij het minste af. De emotionele reactie op trauma werkt door op de totale fysiologie (brein en lichaam) die in een overlevingsmodus terecht komt.

Hoofdstuk 5 spreekt over de invloed van hechting op het zelfbeeld en wereldbeeld van (getraumatiseerde) kinderen. In hoofdstuk 6 bespreekt de auteur heel het luik van kindermishandeling. Hoofdstuk 7 richt zich op kinderen met een verhoogd risico op trauma (pleegkinderen, KOPP-kinderen, vluchtelingen, adoptiekinderen ...).

Na dit groot theoretisch deel, dat hoewel erg interessant niet de makkelijkste lectuur is, bespreekt de auteur hoe je als school 'traumasensitief' kan zijn. Wie vertrouwd is met nieuwe autoriteit/geweldloos verzet, zal veel van het ideengoed herkennen. De auteur herhaalt veel van het theoretische kader, plaatst concrete gebeurtenissen en casussen in de theorie die hij eerder besprak. Daardoor hangt het geheel goed aan elkaar. De herhaling is niet storend en zeker waardevol gezien de moeilijkheidsgraad van de inhoud.

De adviezen zijn praktisch. Er is ook verwijzing naar downloads die erg nuttig zijn. De 'pasklare' aanpak is er echter niet en de auteur benadrukt terecht de moeilijkheid van het lesgeven aan en benaderen van deze kinderen. Het is een weg van lange adem. Maar een veilige schoolomgeving kan herstellend werken en kan ook zijn positieve invloed hebben op zelfs het creëren van nieuwe hersenverbindingen van getraumatiseerde leerlingen. Dat biedt de lezer hopelijk de moed en doorzetting om deze kinderen niet op te geven en te blijven investeren in een relatie en een veilige omgeving. Dit is dan ook de rode draad van het betoog in het boek.

Isabelle Majot (werkzaam in Vrij CLB Noordwest-Brabant)

DIFFERENTIËREN: SMALL, MEDIUM, LARGE

■ O. DE LOOR
De Verbinding tussen zinvol en betekenisvol onderwijs
SWP, Amsterdam, 2017, 192 p.

De focus van dit boek is differentiëren (in het secundair onderwijs), maar vanuit een breder perspectief, namelijk het bieden van zinvol en betekenisvol onderwijs. Met zinvol onderwijs (d.w.z. vanuit het perspectief van de leraar) verwijst men naar ruime onderwijsdoelen die voor een leerkracht voorop staan: men wil dat leerlingen een diploma behalen, goede prestaties leveren voor een vak en ingroeien in de samenleving die we met elkaar voorstaan. Dat laatste betekent opvoeden tot democratisch burgerschap, leerlingen laten worden wie ze zijn, leerlingen laten opbloeien, leerlingen hun talenten laten ontwikkelen en leren kritisch te zijn op wat ze leren. Kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming zijn uiteindelijk de waarden die goed leraarschap op de voorgrond brengt. Om deze (zinvolle) doelen betekenisvol te kunnen maken (d.w.z. vanuit het perspectief van de leerling), moet men ze zo aan leerlingen presenteren dat ze die kunnen inpassen vanuit hun leefwereld. Voor de leerkracht betekent dit observeren en interesse hebben in de leefwereld van de leerlingen. Vandaaruit kan men inhouden zo presenteren dat leerlingen er betekenis aan kunnen toekennen. Zo komt de verbinding tussen zinvol

en betekenisvol onderwijs tot stand.

Dit uitgangspunt is verweven door het hele boek. In een eerste uitgebreid hoofdstuk wordt ingegaan op de vraag waarom differentiatie noodzakelijk is. Differentiëren gaat vooral om het vormgeven van autonomie voor leerlingen. Het gaat om vrijheid geven aan leerlingen om zich te ontwikkelen op de manier die past bij hun eigenheid (wie ze willen zijn, wat ze willen kunnen).

Vanaf het tweede hoofdstuk komt het eigenlijke differentiëren aan bod en wordt de small, medium en large uit de titel duidelijk. Bij small differentiëren gaat het over een aantal didactische en organisatorische ingrepen: didactiek en klasmanagement waarbij de leraar de touwtjes in handen blijft houden. De inhoud van het vak en de leerprestaties bepalen wat de leerkracht doet, maar het geeft hem wel de kans om rond te lopen, te observeren en in te spelen op verschillen.

Bij medium differentiëren gaat het om het creëren van onderwijs dat tegemoetkomt aan verschillen in onderwijsbehoefte. Men richt zich niet alleen op cognitieve leerdoelen, maar ook op socialisatie en persoonlijke ontwikkeling. De leerlingen zijn hier veel vrijer dan bij small differentiëren om hun eigen aanpak te kiezen. Ze mogen zelf mee bepalen waar, wanneer en hoe ze een opdracht uitvoeren.

Large differentiëren is niet alleen een opdracht van de individuele leraar in de klas, maar is ook een onderdeel van de totale schoolontwikkeling. Omgaan en benutten van verschillen is in alle lagen van de school te zien: in de visie van de school, de lessen, de teamontwikkeling, logistiek ...

In een laatste hoofdstuk wordt ingegaan op hoe je leiding kunt geven om het thema van het boek in de school

en de klas uit te werken. Het gaat over het formuleren van een koers, hoe je (als leidinggevende) kunt zorgen dat principes ontworpen worden en er richtingen voor het handelen van leraars worden uitgestippeld, hoe je kan sturen op professionaliteit en hoe je feedback organiseert.

Het boek is een van de meest praktische werken rond differentiëren voor het secundair onderwijs die we kennen. Omgaan met diversiteit en verschillen tussen leerlingen wordt in ons secundair onderwijs nog al te dikwijls opgelost door allerhande vormen van setting en streaming te hanteren. Vele leerkrachten - zeker in de hogere graden - voelen zich machteloos wanneer verschillen tussen leerlingen te groot worden. De verdienste van dit boek is dat het aanzetten geeft. Het is doorweven met heel veel figuren die achtergrond geven, (praktijk-)theoretische inzichten in the picture plaatsen, materiaal aanreiken en uitnodigen tot bezinning.

Interessant is zeker ook het hoofdstuk over het proces van invoering van differentiëren. Leidinggevers en begeleiders zullen er zeker kunnen uit putten. Het boek is de neerslag van iemand die als schoolleider, opleider, trainer en coach in het onderwijs werkt of gewerkt heeft. De nadruk ligt daarom ook op het praktisch toepasbaar zijn van de inhoud. Je kan er in de les en in de school mee aan de slag. Het leent tot maatwerk, niet alleen voor leerlingen, ook voor leerkrachten.

Erik Vercammen (gewezen pedagogisch adviseur voor de vrije CLB's)